

1882

KONYA TİCARET ODASI
KONYA CHAMBER OF COMMERCE

2022 Yılı Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Türkiye-Konya

Gizem ERİM ÖZÇELİK

Ekonomik Araştırmalar ve Proje Müdürlüğü

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ	1
2. 2022 Yılı Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması İlçeler	2
3. SONUÇ	8

1. GİRİŞ

Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırmaları (SEGE) politika, strateji ve kamu uygulamalarına girdi sağlamak amacıyla Türkiye'deki Düzey-2 bölgelerinin, illerin ve ilçelerin sosyo-ekonomik gelişmişliklerini nesnel olarak ölçen ve karşılaştıran analiz çalışmalarıdır. Çalışmalarda, sosyo-ekonomik gelişmişliği ölçen değişkenler kullanılarak Düzey-2 bölgelerinin, illerin ve ilçelerin gelişmişlik düzeyleri istatistiksel tekniklerle analiz edilmekte ve söz konusu birimlerin gelişmişlik sıralaması ortaya konmaktadır.

81 ili içeren "İl SEGE-2017" çalışmasında sosyo-ekonomik gelişmişliği ölçen 52 değişken kullanılmıştır. Analizler sonucunda Düzey-2 bölgelerinin ve illerin endeks skorları ve sıraları belirlenmiş, skorlardaki doğal kırınlara göre iller 6, Düzey-2 bölgeleri ise 4 gelişmişlik kademesinde gruplandırılmıştır.

973 ilçeye ait "İlçe SEGE-2022" çalışmasında ise sosyo-ekonomik gelişmişliği ölçen 56 değişken kullanılmıştır. Analiz sonucunda, ilçelerin endeks skorları ve sıraları belirlenmiş, skorlardaki doğal kırınlara göre ilçeler 6 gelişmişlik kademesinde gruplandırılmıştır.

Çalışmamızda Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından hazırlanan İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması (İlçe SEGE-2022)'nin ülkemiz ve Konya açısından sonuçlarının kısaca değerlendirmesi yapılacaktır.

2. 2022 Yılı Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması İlçeler

2022 yılında yapılan çalışmada, ilçelerin endeks değerlerinin doğal kırımları dikkate alınarak ilçeler 6 gelişmişlik kademesinde sınıflandırılmıştır. Buna göre; birinci kademede 67, ikinci kademede 173, üçüncü kademede 175, dördüncü kademede 215, beşinci kademede 222 ve altıncı kademede 121 ilçe bulunmaktadır.

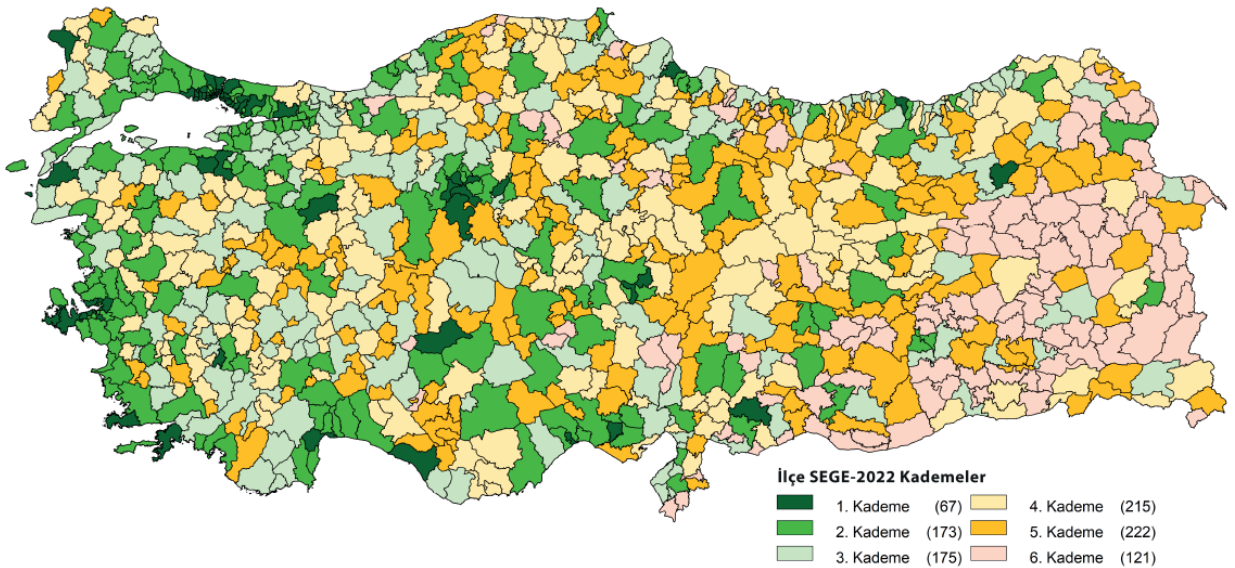
Tablo 1. Gelişmişlik Kademeleri İtibarıyla İlçelerin Dağılımı

Gelişmişlik Kademesi	Endeks Değeri (ED)	İlçe Sayıları
1	$ED \geq 1,632$	67
2	$1,632 > ED \geq 0,396$	173
3	$0,396 > ED \geq -0,173$	175
4	$-0,173 > ED \geq -0,493$	215
5	$-0,493 > ED \geq -0,824$	222
6	$-0,824 > ED$	121

Aşağıdaki haritada SEGE 2022 araştırması neticesinde ilçelerin gelişmişlik kademeleri itibarıyla dağılımı gösterilmiştir. Buna göre en gelişmiş ilçeleri kapsayan birinci gelişmişlik kademesinde genel olarak Marmara, Ege, İç Anadolu ve Akdeniz Bölgesindeki iller yer almaktadır. Bu bölgeler dışında; Karadeniz Bölgesi'nden Trabzon-Ortahisar ve Samsun Atakum, Doğu Anadolu Bölgesi'nden Erzurum-Yakutiye ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nden Gaziantep-Şehitkamil ilçeleri birinci gelişmişlik kademesinde yer alan ilçeler arasındadır.

Marmara Bölgesi ve Ege Bölgesi'nden herhangi bir ilçenin bulunmadığı altıncı gelişmişlik kademesinde çoğunlukla Doğu Anadolu Bölgesi ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nden ilçeler yer almaktadır. İkinci, üçüncü, dördüncü ve beşinci gelişmişlik kademesinde yer alan ilçeler ise ülke geneline dağılmış durumdadır.

Harita 1. İlçe SEGE 2022 Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Kademeleri Haritası

Birinci kademe gelişmiş ilçeler, İlçe SEGE-2022 çalışmasında ilk 67 sırada yer alan ilçelerdir. Bu ilçelerin büyük çoğunluğu Türkiye'nin en gelişmiş illerinde yer almaktadır. Birinci kademe gelişmiş ilçelerin coğrafi bölgeler bazında dağılımı incelendiğinde; Marmara Bölgesi'nden 36, Ege Bölgesi'nden 13, İç Anadolu Bölgesi'nden 9, Akdeniz Bölgesi'nden 5, Karadeniz Bölgesi'nden 2 Doğu Anadolu Bölgesi ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nden 1'er ilçenin olduğu görülmektedir.

Aşağıdaki tabloda birinci kademe ilçeler arasında yer alan ilk 10 ilçe görülmektedir. Bu kademedeki ilçelerin sanayi ve hizmetler sektörlerindeki ağırlığı yüksektir. Ekonomik göstergelerdeki yüksek değerlerle birlikte bu ilçelerin temel altyapısının önemli oranlarda tamamlanmış olduğu görülmektedir.

Tablo 2. SEGE Birinci Kademe Gelişmiş İlçeler (2022)

Birinci Kademe Gelişmiş İlçeler (2022)			
Sıra	İl Adı	İlçe Adı	Skor
1	İstanbul	Şişli	6,959
2	Ankara	Çankaya	6,901
3	İstanbul	Beşiktaş	5,94
4	İstanbul	Kadıköy	4,91
5	Ankara	Yenimahalle	4,481
6	İstanbul	Bakırköy	4,465
7	İstanbul	Fatih	4,226
8	Bursa	Nilüfer	4,072
9	İstanbul	Ataşehir	3,545
10	İstanbul	Başakşehir	3,468

İlçe SEGE-2022 çalışmasında ikinci kademe toplam 173 ilçeden oluşmaktadır. Bu ilçelerin dağılımına bakıldığında ilçelerin Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde sınırlı olmak üzere ülke geneline yayıldığı gözlemlenmektedir. İkinci kademe gelişmiş ilçelerin coğrafi bölgeleri bazında dağılımı incelendiğinde; Marmara Bölgesi'nden 52, Ege Bölgesi'nden 36, Karadeniz ve İç Anadolu Bölgeleri'nden 25'er, Akdeniz Bölgesi'nden 23, Doğu Anadolu Bölgesi'nden 7 ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nden 5 ilçenin bulunduğu görülmektedir.

Aşağıdaki tabloda ikinci kademe ilçelerde ilk 10 ilçe görülmektedir. Bu ikinci kademe, çoğunlukla büyükşehirlerin birinci kademe yer almayan ilçeleri, diğer illerin merkez ilçeleri ve turizm merkezi ilçelerden oluşmaktadır. Bu kademe yer alan ilçeleri de imalat sanayi ve hizmet sektöründe yoğunlaştığı görülmektedir.

Tablo 3. SEGE İkinci Kademe Gelişmiş İlçeler (2022)

İkinci Kademe Gelişmiş İlçeler (2022)			
Sıra	İl Adı	İlçe Adı	Skor
1	Manisa	Yunusemre	1,581
2	Tekirdağ	Çorlu	1,577
3	Kocaeli	Başiskele	1,562
4	Kayseri	Kocasinan	1,558
5	Muğla	Menteşe	1,555
6	Isparta	Merkez	1,551
7	Antalya	Manavgat	1,538
8	Ankara	Kahramankazan	1,538
9	Adana	Çukurova	1,529
10	Sakarya	Serdivan	1,527

İlçe SEGE-2022 çalışmasında üçüncü gelişmişlik kademesi 175 ilçeden oluşmaktadır. Birinci ve ikinci kademeye nazaran bu kademede yer alan ilçelerin ülke geneline daha dengeli dağıldığı görülmektedir. Üçüncü kademe gelişmiş ilçelerin coğrafi dağılımına bakıldığında; Karadeniz Bölgesi'nden 45, Marmara Bölgesi'nden 37, İç Anadolu Bölgesi ile Akdeniz Bölgesi'nden 26'şar, Ege Bölgesi'nden 23 ve Doğu Anadolu Bölgesi ile Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nden ise 9'ar ilçenin yer aldığı görülmektedir.

Üçüncü kademe gelişmiş ilçeler arasında ilk 10'da yer alan ilçelere baktığımızda Konya'nın Akşehir ve Beyşehir ilçeleri 3. ve 4. sırada yer aldıkları görülmektedir.

Tablo 4. SEGE Üçüncü Kademe Gelişmiş İlçeler (2022)

Üçüncü Kademe Gelişmiş İlçeler (2022)			
Sıra	İl Adı	İlçe Adı	Skor
1	İzmir	Bergama	0,379
2	Erzurum	Palandöken	0,378
3	Konya	Akşehir	0,372
4	Konya	Beyşehir	0,372
5	Batman	Merkez	0,367
6	Ordu	Fatsa	0,363
7	Muğla	Ula	0,355
8	Balıkesir	Erdek	0,352
9	Hatay	Defne	0,338
10	İzmir	Ödemiş	0,331

Çalışmada dördüncü kademe gelişmişlik seviyesinde 215 ilçe yer almaktadır. 215 ilçenin; 55'inin Karadeniz Bölgesi'nde, 41'inin İç Anadolu Bölgesi'nde, 37'sinin Ege Bölgesi'nde, 27'sinin Marmara Bölgesi'nde 24'ünün Akdeniz Bölgesi'nde, 22'sinin Doğu Anadolu Bölgesi'nde ve 9'unun Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yer aldığı görülmekte olup bu kademe içinde yer alan ilçelerin ülke içinde yaygın bir dağılım sergilediği söylenebilir.

Tablo 5. SEGE Dördüncü Kademe Gelişmiş İlçeler (2022)

Dördüncü Kademe Gelişmiş İlçeler (2022)			
Sıra	İl Adı	İlçe Adı	Skor
1	Giresun/Sivas	Espiye/Şarkışla	-0,178
2	Mersin	Mut	-0,179
3	Antalya/Tekirdağ	Akseki/Hayrabolu	-0,182
4	Afyonkarahisar	Emirdağ	-0,183
5	Adana	Pozantı	-0,185
6	Tokat/Mersin	Zile/Aydıncık	-0,186
7	Rize	İyidere	-0,187
8	Van	Tuşba	-0,19
9	Manisa	Demirci/Saruhanlı	-0,192
10	Sinop	Türkeli	-0,194

Beşinci kademe gelişmiş ilçeler, İlçe SEGE-222 çalışmasında toplam 222 ilçeden oluşmaktadır. Bu ilçelerin coğrafi bölgeler bazında dağılımı incelendiğinde; İç Anadolu Bölgesi'nden 64, Karadeniz Bölgesi'nden 55, Doğu Anadolu Bölgesi'nden 38, Ege Bölgesi'nden 24, Akdeniz Bölgesi'nden 18, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nden 17 ve Marmara Bölgesi'nden 6 ilçenin olduğu görülmektedir. Bu kademedeki ilçelerin imalat sanayi işyeri sayısının Türkiye içindeki payı yüzde 1,7'dir. Beşinci kademe gelişmiş ilçeler arasında ilk 10'da yer alan ilçelere baktığımızda Konya'nın Hüyük ilçesinin 6. sırada yer aldığı görülmektedir.

Tablo 6. SEGE Beşinci Kademe Gelişmiş İlçeler (2022)

Beşinci Kademe Gelişmiş İlçeler (2022)			
Sıra	İl Adı	İlçe Adı	Skor
1	Rize	İkizdere	-0,5
2	Bilecik	Yenipazar	-0,501
3	Kahramanmaraş	Göksun	-0,502
4	Kastamonu	Ağlı	-0,503
5	Muğla/Mersin	Seydikemer/Çamlıyayla	-0,505
6	Konya	Hüyük	-0,506
7	Erzincan	Otlukbeli	-0,508
8	Çorum/Sivas	Dodurga/Akıncılar	-0,511
9	Kayseri/Adıyaman	Pınarbaşı/Kahta	-0,512
10	Kütahya	Hisarcık	-0,514

Altıncı kademe ilçeler, İlçe SEGE-2022 çalışmasında toplam 121 ilçeden oluşmaktadır. Bu ilçelerin coğrafi dağılımına bakıldığında; Doğu Anadolu Bölgesi'nden 41, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nden 41, Karadeniz Bölgesi'nden 15, İç Anadolu Bölgesi ve Akdeniz Bölgesi'nden 8'er ilçenin altıncı kademe ilçeler arasında yer aldığı görülmektedir.

Skorlarda görülen eksi değerler, çalışmada kullanılan değişkenlerin çok büyük bölümünde en düşük değerlere sahip ilçelerin yer aldığı ve ilçelerin özellikle ekonomik değişkenlerdeki düşük değerleri öne çıkmaktadır. Ülkemizdeki imalat sanayi ve hizmetler sektörlerindeki iş yerlerinin dağılımına bakıldığında bu kademenin her iki sektördeki iş yerlerinin %1'inden daha az paya sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 7. SEGE Altıncı Kademe Gelişmiş İlçeler (2022)

Altıncı Kademe Gelişmiş İlçeler (2022)			
Sıra	İl Adı	İlçe Adı	Skor
1	Ardahan	Göle	-0,831
2	Bitlis/Kars	Adilcevaz/Akyaka	-0,832
3	Kilis/Şanlıurfa	Elbeyli/Ceylanpınar	-0,835
4	Çankırı	Bayramören	-0,836
5	Gaziantep	Karkamış	-0,837
6	Şanlıurfa/Adıyaman/Kahramanmaraş	Hilvan/Samsat/Çağlayancerit	-0,84
7	Şırnak/Ordu	İdil/Mesudiye	-0,842
8	Muş	Varto	-0,844
9	Yozgat	Kadışehri	-0,847
10	İğdir	Aralık	-0,852

Tablo 8. Konya'daki İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralamaları (2022)

Konya'daki İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralamaları				
İlçe Adı	Genel Sıralama	İl İçindeki Sıralama	Skor	Kademe
Selçuklu	21	1	2,562	1
Karatay	82	2	1,481	2
Meram	124	3	1,053	2
Ereğli	230	4	0,453	2
Akşehir	243	5	0,372	2
Beyşehir	244	6	0,369	2
Seydişehir	271	7	0,228	2
İlgın	383	8	-0,121	2
Kulu	385	9	-0,125	2
Cihanbeyli	404	10	-0,159	2
Karapınar	405	11	-0,161	3
Çumra	455	12	-0,233	4
Sarayönü	543	13	-0,386	4
Hüyük	637	14	-0,506	5
Kadınhanı	655	15	-0,526	5
Çeltik	675	16	-0,544	5
Yunak	680	17	-0,559	5
Bozkır	692	18	-0,574	5
Doğanhisar	729	19	-0,616	5
Derebucak	733	20	-0,621	5
Güneysinır	735	21	-0,621	5
Altınekin	751	22	-0,641	5
Akören	766	23	-0,672	5
Hadim	771	24	-0,681	5
Yalıhüyük	772	25	-0,682	5
Tuzlukçu	774	26	-0,686	5
Taşkent	787	27	-0,71	5
Emirgazi	803	28	-0,733	5
Halkapınar	819	29	-0,765	5
Ahırlı	881	30	-0,907	6
Derbent	891	31	-0,936	6

Yukarıdaki tabloda SEGE-2022 araştırmasına göre Konya'nın durumunu daha net görmek için "Konya'daki İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması" gösterilmektedir. Buna göre merkez ilçeler ilk üçteki yerini almıştır ve Selçuklu bu tabloda ilk sırada gelmektedir. Selçuklu ilçesinin Türkiye sıralamasındaki yeri de azımsanmayacak düzeydedir ve birinci kademe ilçeler arasında yer almaktadır. Çalışmada 9 ilçe ikinci, 1 ilçe (Karapınar) üçüncü, 2 ilçe (Çumra ve Sarayönü) dördüncü, 16 ilçe beşinci ve son olarak 2 ilçe (Ahırılı ve Derbent) altıncı kademedeki ilçeler arasında konumlanmıştır.

3. SONUÇ

1960'lı yıllardan bu yana yapılan SEGE çalışmaları ülkemizdeki il, ilçe ve bölgelerin gelişmişlik düzeylerini ve eğilimlerini tespit etmekte olup birçok kurum ve kuruluş tarafından mevzuat düzenlemelerinde ve politika uygulamalarında referans olarak kullanılmaktadır. Bugüne kadar il düzeyinde 9 ve ilçe düzeyinde 6 SEGE çalışması yürütülmüştür.

2022 yılında yapılan çalışmada endeks değerleri 1,637 ve üzerinde olan 67 ilçe birinci gelişmişlik kademesinde yer alan ilçeler olmuştur. Ülkemiz nüfusunun yaklaşık %30'una sahip olan ve yaşam kalitesinin yüksek olduğu, çoğunlukla bulunduğu ilin merkezi olma niteliğine sahip bu ilçeler üretim ve turizm merkezleri olarak öne çıkmaktadır.

İkinci gelişmişlik kademesinde 1,581-0,396 arasında endeks değerlerine sahip 173 ilçe yer almaktadır. Bu kademe de yer alan ilçeler çoğunlukla büyükşehirlerin birinci gelişmişlik kademesinde yer almayan ilçeleridir. Birinci gelişmişlik kademesindeki ilçelerin çevresinde yer almanın sağladığı sosyal, kültürel ve ekonomik faydalar ile merkez ilçe olmanın sağladığı avantajlar bu ilçelerin ikinci gelişmişlik kademesinde yer almasına imkân sağlamıştır.

Üçüncü gelişmişlik kademesinde endeks değerleri 0,379-(-0,173) arasında değişen 173 ilçe 66 ilin sınırları içerisinde bulunmaktadır. Bu kademedeki ilçelerden başlayarak ülke içerisindeki imalat sanayi ve hizmetler sektörlerindeki iş yeri sayıları paylarının dikkate değer biçimde azaldığı görülmektedir.

Dördüncü gelişmişlik kademesinde endeks değerleri (-0,178) -(-0,493) arasında değişen 215 ilçe bulunmaktadır. Üçüncü gelişmişlik kademesinde yer alan ilçeler gibi sosyo-ekonomik gelişmişlik seviyeleri birbirine nispeten yakın olan bu kademedeki ilçelerin net göç hızlarının negatif olduğu ve daha gelişmiş diğer yerleşimlere göç verdiği görülmektedir.

Beşinci gelişmişlik kademesinde endeks değerleri (-0,500)- (-0,824) arasında değişen 222 ilçe bulunmaktadır. Yaklaşık 5 milyon nüfusun bulunduğu bu kademe ilçelerle birlikte bütün boyutlarda ülke ortalamasının oldukça altında değerlere sahiptir.

Altıncı gelişmişlik kademesinde endeks değerleri (-0,831)'in altında yer alan 121 ilçe bulunmaktadır. Marmara ve Ege Bölgelerinden ilçelerin bulunmadığı bu kademedeki çoğunlukla Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerindeki ilçeler yer almaktadır.